दैनिकम् ई-संस्कृतवार्तापत्रम्
हिमसंस्कृतवार्ता

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-5 ■ अङ्क-38 | 1 | नवम्बर 30, 2025 | Website- www.himsanskritam.com | Email-himsanskrit@gmail.com

पञ्चाङ्गम्

अद्य सिद्धार्थी वि.सं. २०८२,
कलियुगाब्धः ५१२७ शरद-ऋतुः
सूर्यः दक्षिणायनम् मार्गशीर्षशुक्ल दशमी
मार्गशीर्षः १५ प्रविष्ठांशः मङ्गलमयः भवेत्

2 HPRCA - राज्यचयनायोगः विशेषशिक्षकपदैः सहितं २७० पदानि पूरयिष्यति। अन्तर्जालिक आवेदनानि आमन्त्रिताणि

3 हरियाणा- केन्द्रीय- विश्वविद्यालये "ऋषिदयानन्दस्य लोककल्याणदृष्टिः" इत्यस्मिन् विषये राष्ट्रीयसंगोष्ठी सञ्जाता

4 सत्पुरुषाणां महत्ता यदा जगति, कस्मिञ्चन क्षेत्रे वा समाजस्थितिः अत्यन्तं विपन्ना भवेत्, मानवीयशक्तिः ....

सुभाषितम्

सोऽस्य दोषो न मन्तव्यः, क्षमा हि परमं बलम्।
क्षमा गुणो ह्यशक्तानां, शक्तानां भूषणं क्षमा।।
-महासुभषितसंग्रह

भावार्थ:-यदि कोई व्यक्ति क्षमाशील हो तो इसे उसका दोष नहीं मानना चाहिए क्योंकि क्षमा करना सर्वोच्च बल है, जो व्यक्ति बलवान नहीं होते है क्षमा उनका गुण है और जो व्यक्ति बलवान होते हैं क्षमा उनका आभूषण है।

दैनिकं ई-संस्कृतवार्तापत्रम्
हिमसंस्कृतवार्ताः
हिमसंस्कृतवार्तापत्रस्य एकवर्षस्य सदस्यता
१०० ₹
One year subscription to the daily Sanskrit newspaper is Only 100 Rupees
To subscribe, text us a message saying hello on the number below.
7876636263

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुध्दीनां कृते, राजनैतिक-सांस्कृतिकविचाराणाञ्च कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम्, प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवाहरसङ्केतः-१७७१११
सङ्केतः- प्रबन्धनिदेशिका- शिवानी शर्मा हिमसंस्कृतम्

प्रशासनेन संसदः शैत्यकालिक सत्रात् पूर्वं सर्वपक्षीयोपवेशनमाहूतम्

हिमसंस्कृतवार्ताः - प्रशासनेन सोमवासरात् आरभ्य संसदः शैत्यकालिक सत्रात् पूर्वं अद्य सर्वपक्षीयोपवेशनम् आहूतमस्ति। उपवेशनेस्मिन् संसदीयकार्याणां मन्त्री किरेन रिजिजुः संसदः उभयोः सदनयोः राजनैतिकदलानां नेतृभिश्च सह मेलनं करिष्यति । उपवेशनेस्मिन् प्रशासनम् सत्रावधौ लोकसभायाः राज्यसभायाः च सुचारुतया संचालनं सुनिश्चितं कर्तुं सर्वेभ्यः राजनैतिकदलेभ्यः सहयोगं याचयिष्यति। अवधेयमस्ति यत् एतत् सत्र दिसम्बरमासस्य प्रथम दिनाङ्कात् आरभ्य दिसम्बर मासस्य ऊनविंशं दिनाङ्क यावत् प्रचलिष्यति। सत्रावधौ बहवः महत्त्वपूर्णेषु विधेयकेषु चर्चा समेत्य तेषां पारितं भवितुं संभावना वर्तते ।

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी छत्तीसगढे आयोजितस्य आरक्षि-महानिदेशकानां षष्ठितमस्य अखिल-भारतीय-सम्मेलनस्य अध्यक्षतां विहितवान्

हिमसंस्कृतवार्ताः - प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी छत्तीसगढे आयोजितस्य आरक्षि-महानिदेशकानां षष्ठितमस्य अखिल-भारतीय-सम्मेलनस्य अध्यक्षतां विहितवान् । प्रधानमन्त्री सम्मेलनस्य अन्तर्गतं निर्धारितविविधसत्रेषु भाग-ग्रहणम् करिष्यति। इदं त्रिदिवसीयं सम्मेलनं नवारायपुरस्थ भारतीयप्रबन्धनसंस्थाने आरब्धम् आसीत्। केन्द्रीय गृहमन्त्री अमितशाहः सम्मेलनस्यास्य उद्घाटनं कृतवान्। अवसरे अस्मिन् सः अवदत् यत् एतत् सम्मेलनं आन्तरिकसुरक्षायाः समाधानार्थं परिकल्पितम् अस्ति, यत् रणनीति-नीति-निर्माणयोः कृते व्यापक-सिद्धान्तान् निर्धारयति ।

श्रीशाहः अवदत् यत् देशे विगत एकादश वर्षेषु कट्टरवादः, अतिवादः, विद्रोहः, मादकद्रव्याणि चेत्यादीनां विरुद्धं अभियानेषु महती प्रगतिः सञ्जातास्ति। केन्द्रीय गृहमन्त्री देशस्य त्रयाणां सर्वोत्तमानां आरक्षि स्थानकानां कृते आरक्षि पदकानि प्रदत्तानि। अस्मिन् वर्षे सम्मेलनस्य विषयः "विकसित भारत, सुरक्षा आयाम" इति अस्ति।

निर्वाचनायोगेन सर्वेभ्यः नागरिकेभ्यः आह्वानं कृतं यत् ते ईसीआईनेट इति अनुप्रयोगं चलदूरभाषे स्थापयित्वा प्रयोगः कुर्वन्तु

हिमसंस्कृतवार्ताः - निर्वाचनायोगेन सर्वेभ्यः नागरिकेभ्यः ईसीआईनेट इति चलदूरभाषीय तन्त्रांशं स्थापयितुं समाह्वानं विहितम्। सहैव एतदपि उक्तम् यत् तन्त्रांशं अधिकं उपयोक्तृ अनुकूलं कर्तुं परामर्शाः दद्युः । नागरिकाः अग्रिममासस्य सप्तविंशतिः दिनांकं यावत् एतस्मिन् तंत्रांशे स्वपरामर्श स्थापयितुं शक्नुवन्ति। आयोगेन उक्तं यत् उपयोक्तृपरामर्शाः परीक्षिताः भविष्यन्ति तथा च मञ्चम् अधिकं उपयोक्त-अनुकूलं कर्तुं अधिकाः प्रयासाः भविष्यन्ति।

ईसीआईनेट इत्यस्य तंत्रांशस्य आधिकारिक विमोचनं अग्रिम वर्षस्य जनवरी मासे निर्धारितम् अस्ति । ध्यातव्यमस्ति यत् निर्वाचनायोगेन ईसीआईनेट इत्यस्य परीक्षणसंस्करणस्य उपयोगः बिहार-विधानसभा-निर्वाचनसमये कृतमासीत्।

नागर-विमानन-महानिदेशालयेन-डीजीसीए इत्यनेन एयरबस इति समवायस्य ए ३२० इत्यस्याः श्रृङ्खलायाः विमानानां संचालनं प्रभावितया स्थगितम्

नागर विमानन महानिदेशालय
DIRECTORATE GENERAL OF CIVIL AVIATION

हिमसंस्कृतवार्ताः - नागर-विमानन-महानिदेशालयेन-डीजीसीए इत्यनेन एयरबस इति समवायस्य ए ३२० इत्यस्याः श्रृङ्खलायाः विमानानां संचालनं प्रभावितया स्थगितम् । एयरबस इति समवायः ए ३१८, ए३१९, ए३२०, ए३२१ चेत्यादीनां विमानानां निरीक्षण-परिष्कारयोः च प्रक्रियायाः अनंतरमेव एतेषां विमानानाम् उड्डयनं कर्तुं शक्ष्यन्ति। एयरबस इति निर्मातृ-समवायः ए३२० श्रृंखलायाः सहस्राणां विमानानाम् परीक्षणस्य आदेशः प्रदत्तः। एयरबस् इत्यनेन ए320 विमानस्य दुर्घटनायाः अनन्तरं एतत् आदेशम् प्रख्यापितमस्ति ।

ऋतुविज्ञानविभागेन तमिलनाडु, पुडुचेरी, आन्ध्रप्रदेशयोः तटयोः कृते दित्वा नामधेयस्य चक्रवातमालक्ष्य रक्तसंचेतना प्रख्यापितम्

हिमसंस्कृतवार्ताः - ऋतुविज्ञानविभागेन उत्तरीय तमिलनाडु, पुडुचेरी, दक्षिण-आन्ध्रप्रदेशयोः तटयोः कृते दित्वा नामधेयं चक्रवातमालक्ष्य रक्त संचेतना प्रख्यापिता । विभागेन दित्वा इत्यस्य चक्रवातस्य उत्तरपश्चिमदिशि प्रति संवर्धनस्य तमिलनाडु, पुडुचेरी दक्षिण-आन्ध्र प्रदेशश्च चेत्यादीनां तटानां समीपे सम्प्राप्तस्य संभावना प्रकटिता । विभागानुसारं दित्वा नामधेयं चक्रवातं बङ्गप्रदेशस्य दक्षिणपश्चिम-खात्याम् केन्द्रितं भविष्यति। अस्मिन्नेव क्रमे विभागेन श्वः यावत् तमिलनाडु राज्ये तीव्र वर्षायाः सहैव भिन्न भिन्न स्थानेषु प्रचण्डवृष्टेः पूर्वानुमानं कृतम् अस्ति । सममेव तटीय आन्ध्र प्रदेश, यनम, रायलसीमा चेत्येषु क्षेत्रेषु सोमवासरं यावत् तीव्र वृष्टेः संभावना प्रकटिता अस्ति ।

अजलान-शाह हॉकी इति स्पर्धायां भारतीय दलेन कनाडादलं चतुर्दश - त्रीणि इति अंकान्तरालैः पराजितम्

हिमसंकृतवार्ताः - मलयेशियायां सञ्जातायां सुल्तान-अजलानशाह-हॉकी इति स्पर्धायां भारतीयदलेन कनाडादलं चतुर्दश - त्रीणि इति अंकान्तरालैः पराजितम् ।

HPRCA - राज्यचयनायोगः विशेषशिक्षकपदैः सहितं २७० पदानि पूरयिष्यति। अन्तर्जालिक आवेदनानि आमन्त्रिताणि

हिमसंस्कृतवार्ताः - डॉ पद्मनाभः, हमीरपुरम्। हिमाचलप्रदेशराज्यचयन-आयोगेन हमीरपुरेण विभिन्नवर्गेषु २७० पदस्थानेषु प्रत्यक्षनियुक्त्यर्थं अन्तर्जालिक-आवेदनानि आमन्त्रितानि सन्ति। आयोगेन अभ्यर्थिभ्यः परामर्शः यत् ते आनलाईन-चयन-आवेदनानि (ORA) दातुं समयसीमायां सम्मर्दः न भवेत् इति कृते बहुपूर्वं आवेदनपत्रं प्रस्तूयताम्। आयोगेन स्पष्टीकृतं यत् सः किमपि अफलाइन-नियुक्ति-आवेदनं न स्वीकुर्यात्। अभ्यर्थिनः आयोगस्य आधिकारिकजालस्थले https://hprca.hp.gov.in. इत्यत्र पदानाम्, पात्रतामापदण्डानां, चयनविधिनां, अन्येषां आवश्यकतानां मार्गदर्शिकानां च विषये विस्तृतां सूचनां द्रष्टुं शक्नुवन्ति।

अन्तर्जालिक आवेदनपत्रं दातुं तिथिः

२०२५ तमस्य वर्षस्य डिसेम्बर्-मासस्य ४ दिनाङ्कात् (प्रातः १०:००) तः २०२६ तमस्य वर्षस्य जनवरी-मासस्य ८ दिनाङ्कपर्यन्तं (रात्रौ ११:५९) यावत् अन्तर्जालिक-आवेदनं दातुं शक्यते । तदनन्तरं जालपुटसंकेतः अक्षमः भविष्यति। अभ्यर्थिभ्यः ओआरए-प्रदानात् पूर्वं मार्गदर्शिकां सम्यक् पठितुं परामर्शः दत्तः। शुल्कस्य भुक्तिं कृत्वा सप्तदिनानि यावत् परिष्कारपटलम् उद्घाटितम् भविष्यति, यत् ओआरए-प्रदानस्य अन्तिमतिथितः त्रीणि कार्यदिनानि आरभ्यते।

एतेषां पदानाम् आयुःसीमा निम्नलिखितरूपेण भविष्यति

अन्तर्जालिक-आवेदन-प्रपत्रस्य अधोभारण-कृता प्रतिलिपिः, आवश्यक-मूल-प्रमाणपत्रैः, स्व-प्रमाणित-छायाचित्र-प्रतिभिः सह, अभिलेख-सत्यापनसमये अथवा यदा कदापि आयोगेन अभ्यर्थिनः पात्रतायाः आवश्यकता भवति तदापि प्रस्तुता भवितुमर्हति। एतेषां पदानाम् आयुः सीमा १८ तः ४५ वर्षाणां मध्ये अस्ति, तस्याः गणना जनवरी १, २०२५ तः भविष्यति ।अनुसूचितजातीयानां, अनुसूचितजनजातीनां, अन्यपृष्ठवर्गस्य, तथा च राज्यस्य निवासिनः विकलाङ्गानाम्, तथैव राज्यसर्वकारस्य कर्मचारिणां पूर्वसेवकानां च अभ्यर्थीनां कृते उपरितनवयोसीमायां पञ्चवर्षपर्यन्तं शिथिलता भविष्यति।

सत्तापक्षस्य विधानसभायां प्रतिक्षेपः संवैधानिकव्यवस्थायाः विषये प्रश्नः - डॉ. बिन्दलः

हिमसंस्कृतवार्ताः - शिमला ।भाजपाप्रदेशाध्यक्षः डॉ. राजीवबिन्दलः अवदत् यत् हिमाचलप्रदेशस्य राजनैतिक-इतिहासे प्रथमवारं सत्तापक्षस्य विधायकाः स्वसर्वकारस्य समये विधानसभासत्रं त्यक्त्वा प्रतिक्षेपम् अकुर्वन्। सः एतत् लोकतान्त्रिकपरम्पराणां कृते अत्यन्तं दुर्भाग्यपूर्णं, संवैधानिकव्यवस्थायाः कृते संकटं इति च वर्णितवान् ।
डॉ. बिन्दलः अवदत् यत् विधानसभा परिसरे फलकैः सह काङ्ग्रेस-सर्वकारस्य प्रतिक्षेपः, मन्त्रिणां घोष-उच्चरणार्थं वीथिषु गमनम् च राज्यस्य दुर्दशायाः जीवन्तं साक्ष्यम् अस्ति। सत्ताधारिणः स्वयमेव सत्तां त्यक्त्वा वीथिं गतवन्तः-एतत् स्पष्टं सूचकं यत् वर्तमानकाङ्ग्रेस-सर्वकारेण राज्यस्य शासने सर्वथा असफलता स्वीकृता अस्ति। सः अवदत् यत् काङ्ग्रेसेन हिमाचलप्रदेशस्य जनाः यत् जनविश्वासं तस्मिन् स्थापितवन्तः तस्य द्रोहं कृत्वा २०२२ तमे वर्षे सत्तायाः उत्तरदायित्वं न्यस्य सहस्राणि वरिष्ठनागरिकाः स्वाधिकारस्य कृते युद्धं कर्तुं वीथिषु गन्तुं बाध्यन्ते, विडम्बना च अस्ति यत् सर्वकारः अपि घोषान् उत्थापयितुं वीथिषु गच्छति। डॉ. बिन्दलः अवदत् यत् उपालम्भकर्तारः मार्गेषु सन्ति वा इति जनसमूहः पृच्छति यतोहि सर्वकारः एव तेषां अधिकारान् वंचयति। परन्तु यदि सत्ताभोगिनः अपि वीथिं गच्छन्ति तर्हि एतादृशस्य सर्वकारस्य सत्तायां स्थातुं नैतिकः अधिकारः नास्ति ।
वर्तमानकाङ्ग्रेससर्वकारस्य अस्तित्वं, सत्तायां स्थातुं अधिकारः च नष्टः अस्ति । डॉ. बिन्दलः अवदत् यत् वर्षत्रयं यावत् भाजपायाः दुरुपयोगं कृत्वा अधुना काङ्ग्रेसेन संघस्य दुरुपयोगस्य अनुबन्धः गृहीतः। देशस्य विभाजनस्य, कोटिकोटिभारतीयानां नरसंहारस्य च उत्तरदायी काङ्ग्रेसः अधुना संकटकाले जनस्य रक्षणं कृतवन्तः स्वयंसेविकानां एव दुरुपयोगं कुर्वन् अस्ति। सः अवदत् यत् भारतमाता विघटनं कर्तुम् इच्छन्तीनां तत्त्वानां रक्षणं कुर्वती काङ्ग्रेसः, चीनदेशाय ४० सहस्रवर्गमाइलभूमिं समर्पितवती काङ्ग्रेसः, कश्मीरे वर्षाणां यावत् नरसंहारं भवितुं अनुमतिं दत्तवती काङ्ग्रेसः, भारते १० कोटिप्रवेशकान् निवेश्य मतबैङ्कं निर्मितवती काङ्ग्रेसः अद्य संघं राष्ट्रविरोधी इति वक्तुं साहसं करोति।

मुख्यसचिवः शीतकालस्य सज्जतायाः समीक्षां कृत्वा, विभागान् उच्चसजगतायां स्थातुं निर्दिष्टवान्

हिमसंस्कृतवार्ताः - धर्मशाला। हिमाचलप्रदेशस्य मुख्यसचिवः संजयगुप्ता धर्मशालायां समीक्षासभां कृत्वा शीतकालस्य सज्जतायाः समीक्षां कृतवान्। सभायां सर्वे प्रशासनिकसचिवाः, विभागप्रमुखाः, उपायुक्ताः च उपस्थिताः आसन् । सः अधिकारिभ्यः निर्देशं दत्तवान् यत् ते शिशिरस्य हिमपातस्य वर्षस्य च पूर्वं सर्वाः आवश्यकाः व्यवस्थाः कुर्वन्तु। संजयगुप्ता इत्यनेन सम्बन्धितविभागेभ्यः निर्देशः दत्तः यत् ते हिमशुद्धिकरणयन्त्राणि निर्धारितस्थानेषु नियोजयितुं उच्चसतर्कतायां तिष्ठन्तु येन प्रचण्डहिमपातस्य समये जनसामान्याय असुविधा न भवेत्। अस्मिन् काले प्रभावी समन्वयं सुनिश्चित्य विभागवारं नोडल-अधिकारिणः नियोक्तुं जिलाप्रशासनानाम् निर्देशं दत्तवान्। एतेषां अधिकारिणां दायित्वं भविष्यति यत् ते शिशिरसम्बद्धानां सर्वेषां कार्याणां निरीक्षणं प्रबन्धनं च करिष्यन्ति।शीघ्रं कार्यविधिं कर्तुं आवश्यकतां बोधयन् मुख्यसचिवः अवदत् यत् सर्वेभ्यः सम्बन्धितविभागेभ्यः हिमाचलप्रदेशराज्यविपदाप्रबन्धनप्राधिकरणेन (एचपीएसडीएमए) निर्गतमार्गदर्शिकानां कार्यान्वयनम् अवश्यं करणीयम् येन जीवनस्य सम्पत्तेः च संकटान् निवारयितुं शक्यते। सः ऋतुपरामर्शानां, सचेतनानां, पूर्वानुमानस्य च प्रभावीरूपेण प्रसारणस्य आवश्यकतायाः उपरि बलं दत्तवान् । सः अवदत् यत्, "सचेतनासंकेताः स्पष्टाः, समयसापेक्षाः, सुलभाः च भवेयुः" इति ।
संजयगुप्तः शिशिरकाले विशेषतः सघनजनसंख्यायुक्तेषु क्षेत्रेषु गृहाग्निप्रकोपस्य वर्धमानस्य घटनायाः विषये ध्यानं आकर्षयन् उच्चाशंकाक्षेत्राणां परिचयं कृत्वा व्यापकयोजनां विकसितुं अधिकारिभ्यः निर्देशं दत्तवान्। अग्निशामकविभागं दुर्बलक्षेत्रेषु जागरूकता-अभियानं कर्तुं, चिकित्सालयानां, कार्यालयानां, विद्यालयानां च इत्यादीनां सार्वजनिकस्थानानां अग्नि-लेखापरीक्षायै प्राथमिकताम् अददत्। आपत्कालीनसज्जतां सुदृढं कर्तुं सः निर्देशं दत्तवान्। सः आपदाप्रबन्धनविधानं, २००५ इत्यस्य अनुसारं मण्डलस्य विशिष्टाः आवश्यकताः पूर्वानुभवानाम् आधारेण च आश्रयसामग्रीणां पूर्वमेव भण्डारं कर्तुं निर्दिष्टवान्।
सः हिमप्रवणक्षेत्रेषु पूर्वमेव इन्धनस्य, खाद्यधान्यस्य, गैसस्य, अन्येषां आवश्यकसामग्रीणां च भण्डारणस्य आवश्यकतायाः विषये अपि बोधितवान् । मुख्यसचिवेन निर्देशः दत्तः यत् लोकनिर्माणविभागः (पीडब्ल्यूडी), जलशक्तिविभागः (जेएसवी), राज्यविद्युत्निगमः च पूर्वमेव स्वजनशक्तिं यन्त्राणि च सावधानीपूर्वकं सज्जीकरोतु येन विच्छेदसमये पुनर्स्थापनकार्यं तत्क्षणमेव आरभ्यते।

।।ॐ।।

"केचन मनसः मौक्तिकाः"

{१} जगति चत्वारि स्थानानि कदापि न पूर्यन्ते- समुद्रः, श्मशानः, तृष्णाश्च तथा मानवचित्तम्।
{२} "न अभिमानाय अपि तु स्वाभिमानाय केचन जनाः त्यक्तव्याः।"
{३} "लवणसदृशं चरित्रं निर्मीयताम्, न कश्चित् त्वां बहु प्रयोजयति, न च त्वां विना कोऽपि जीवितुं शक्नोति।"
{४} "यथा यथा समयः गच्छति तथा तथा वयं प्रायः अवगच्छामः यत् अस्माभिः यः क्षणः त्यक्तः सः क्षणः श्रेष्ठः आसीत्।"
{५} "नारी प्रेम्णा राधा भवति, गृहजीवने जानकी- काली भूत्वा छिन्नः शिरः, यदा सम्मानस्य विषयः आगच्छति ||"

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर
पुणे / महाराष्ट्रम्

हरियाणा- केन्द्रीय- विश्वविद्यालये "ऋषिदयानन्दस्य लोककल्याणदृष्टिः" इत्यस्मिन् विषये राष्ट्रीयसंगोष्ठी सञ्जाता

हिमसंस्कृतवार्ता। हरियाणा- केन्द्रीय-विश्वविद्यालये स्वामिदयानन्द सरस्वतीपीठस्य एवं संस्कृतविभागस्य द्वारा गुरुवासरे "ऋषिदयानन्दस्य लोककल्याणदृष्टिः" इत्यस्मिन् विषये राष्ट्रियसंगोष्ठी सञ्जाता। कार्यक्रमस्य शुभारम्भः सरस्वतीमातुः समक्षं दीपप्रज्वाल्य वैदिकमन्त्राणां उच्चारणैः कृतः। संगोष्ठ्यां देशस्य विभिन्नेभ्यः स्थलेभ्यः शिक्षकैः शोधार्थिभिः च प्रतिभागिता कृता।

संगोष्ठ्याः मुख्यसंरक्षकः एवं विश्वविद्यालयस्य कुलपतिः प्रो. टंकेश्वरमहोदयः संस्कृतभाषायां ऋषिद्यानन्दस्य महर्षिपरम्परायाम् उद्बोधयन् अवदत् यत् ऋषिः दयानन्दस्य चिन्तनं केवलं अध्यात्मिकं यावत् स्थितं नासीत्। अपि तु लोककल्याणाय व्याप्तमासीत्। ऋषिः दयानन्दः वेदानां सत्यसिद्धान्तानां पुनरुद्धारं कृत्वा समाजं वैज्ञानिकचिन्तनस्य समानतायाः न्यायस्य नैतिकतायोश्च दिशि अग्रेसरम् अकरोत्। कुलपतिमहोदयः दयानन्दस्य स्त्रीशिशक्षायाः अस्पृश्यतायाः निवारणाय सामाजिक परिष्कारस्य शिक्षा व्यवस्थायाः आधुनिकीकरणसम्बद्धकार्याणां विशेषोल्लेखम् अकरोत्।संगोष्ठ्या सहसंरक्षकः विश्वविद्यालयस्य समकुलपतिः प्रो. पवनकुमारशर्मा उक्तवान् यत् ऋषिदयानन्दस्य दर्शनं लोककल्याणाय सत्यस्य स्वतन्त्रतायाः सेवायाः समरसतायाः उपरि आधारितं वर्तते। तस्य विचाराः प्रतियुगं सामाजिकपरिष्काराय राष्ट्रनिर्माणाय प्रेरणादायिनः सन्ति। वर्तमान समये सामाजिकसमरसतायाः वैज्ञानिकदृष्टिकोणस्य प्रसाराय ऋषि दयानन्दस्य सिद्धान्तानां स्वीकरणम् आवश्यकम् अस्ति।अस्मिन्नेव क्रमे संगोष्ठ्याः संरक्षकः विश्वविद्यालयस्य कुलसचिवः प्रो. सुनीलकुमारः व्यक्तित्वनिर्माणाय समाजनिर्माणाय राष्ट्रस्य सशक्तीकरणाय महत्त्वपूर्ण- मार्गदर्शनाय दयानन्दस्य दर्शनं आवश्यक वर्तते। आर्य समाजस्य स्थापनातः शिक्षायाः स्वराज्यस्य आध्यात्मिकजागरणं यावत् दयानन्दस्य योगदान महत्त्वपूर्णम् अस्ति। संगोष्ठ्याः मुख्यवक्ता प्रो. वीरेन्द्र अलंकारः विभागाध्यक्षः, पंजाब विश्वविद्यालयः चण्डीगढ़ः "ऋषिदयानन्दस्य लोककल्याणदृष्टिः" इत्यस्मिन् विषये व्याख्यानं प्रस्तुतयन् अवदत् यत् दयानन्दस्य समाजदर्शनं वैज्ञानिकचेतनायां तर्कशीलतायां मानव कल्याणे च आधारम् आसीत्। आर्यसमाजस्य माध्यमेन सः शिक्षायाः सामाजिक समतायाः स्त्रीप्रगतेः स्वदेशीभावनायाः राष्ट्रभक्तेः भावनां बलवती करोति। दयानन्दस्य जीवनस्य विविधप्रसंगानां ग्रन्थानां उल्लेखं कुर्वन् प्रो. अलंकारः बोधयति यत् तस्य दृष्टिकोणम् अद्यापि सामाजिकविकासाय मानवीयोत्थानाय मार्गदर्शकं वर्तते।।कार्यक्रमे विशिष्टातिथिः प्रो सुषमा अलंकारः विभागाध्यक्षा डी. ए. वी. महाविद्यालयः चण्डीगढ़ दयानन्दस्य राष्ट्रवादस्योपरि प्रकाशम् अपातयत्। तस्य राष्ट्रवादः सांस्कृतिकविरासते आत्मगौरवे स्वावलम्बे च आधारितो वर्तते। महोदया उक्तवती यत स्वामियानन्दः स्वसंस्कृतेः बोधम् अकारयत्। संगोष्ठ्या निदेशिका विश्वविद्यालये मानविकी एवं सामाजिक- विज्ञानपीठस्य अधिष्ठाता प्रो. पायल चन्देल महोदया उक्तवती यत् स्वामियानन्दस्य लोककल्याणदर्शनं व्यक्तिः समाजस्य राष्ट्रस्य च विकासाय मार्गप्रशस्तं करोति। तस्य विचारधारा अद्यापि सामाजिकन्यायाय शिक्षापरिष्काराय राष्ट्रहिताय च मार्गदर्शिका वर्तते।

अवसरेऽस्मिन् डॉ संजय कुमारः दयानन्दसरस्वत्याः संस्कृत- उपदेशानां भावपूर्ण वाचनम् अकरोत्। संगोष्ठ्यां डॉ इन्दुबाला, डॉ राकेशकुमारः डॉ सुमन रानी च दयानन्दस्य योगदाने व्याख्यानम् अददुः। संगोष्ठ्याः अन्ते कार्यक्रमस्य संयोजिका डॉ. सुमन रानी सर्वेषां धन्यवादज्ञापनम् अकरोत्। अस्यां संगोष्ठ्यां प्रो. प्रमोद कुमारः, प्रो. नन्द किशोरः, डॉ. कमलेशकुमारी डॉ. सिद्धार्थः डॉ. कामराजः डॉ. जयपालः डॉ. देवेन्द्र कुमारः तथा च सर्वे शोधार्थिनः उपस्थिताः आसन्।पञ्जाबराज्ये लुधियानायाः सराभा ग्रामे स्थितः शहीद-करतारसिंह-सराभा आयुर्वैदिकचिकित्सीय महाविद्यालयः एवञ्च संस्कृतभारती पञ्जाबप्रान्तः इत्यनयोः संयुक्ततत्त्वाधाने दशदिवसीय- संस्कृत-सम्भाषण-कार्यशालायाः उद्घाटनं सञ्जातम्। संस्कृतभारत्याः प्रशिक्षिकायाः कुमारी रजन्याः परिचयं डॉ......। अस्यां कार्यशालायां महाविद्यालयसंस्कृतविभागस्य सहायकाचार्यः डॉ. शीशपालः उपस्थितः आसीत् । अस्यां कार्यशालायां षष्टिः छात्राः भागं गृहीतवन्तः सन्ति।

युद्धक्षेत्रेषु, कठिन-आन्तर्भौमिक-मार्गेषु च प्रत्येकं गतिं निरीक्षयिष्यति, जेएनजीईसी इत्यनेन प्रतिरूपं विकसितम्

हिमसंस्कृतवार्ताः - सुन्दरनगरम्।
सर्परोबोट् युद्धक्षेत्रेषु, मलिनमवशेषेषु, कठिनान्तर्भौमिकमार्गेषु, संकीर्णक्षेत्रेषु च प्रत्येकं गतिं निरीक्षितुं साहाय्यं करिष्यति । सैन्यसहितानाम् सुरक्षासंस्थानां कृते एतत् अतीव लाभप्रदं सिद्धं भवितुम् अर्हति । सुन्दरनगरस्य जवाहरलालराजकीय-अभियांत्रिकीमहाविद्यालयस्य (JNGEC) इलेक्ट्रॉनिक्स-सञ्चार-इञ्जिनीयरिङ्ग-विभागस्य छात्रैः सर्प-रोबोट्-इत्यस्य प्रतिरूपं विकसितम् अस्ति अजगरसदृशगतिशीलतां प्रदर्शयति एषा प्रणाली तेषु क्षेत्रेषु गन्तुं शक्नोति यत्र पारम्परिकाः रोबोट्-आदयः असमर्थाः सन्ति । एतत् प्रतिरूपं डीआरडीओ (Defense Research and Development Organization) इति रोबोटिकसर्पप्रतिरूपात् प्रेरितम् आसीत्। रोबोट्-सर्पः विविधाः गतिः स्वीकर्तुं प्रोग्रामितः अस्ति । अस्मिन् पार्श्वतरङ्गः, पार्श्वविवर्तनम्, कॉन्सर्टिना-गतिः इत्यादीनां उन्नत-कौशलानां उपयोगः कर्तुं शक्यते । पार्श्वतरङ्गेन रोबोट् S-आकारस्य गतिना अग्रे गन्तुं शक्नोति, पार्श्वविवर्तने तु तिर्यक् गन्तुं शक्नोति, येन सः शिथिलेषु अथवा स्खलितपृष्ठेषु सहजतया गन्तुं शक्नोति तदतिरिक्तं कोसेर्टिना मोशन इत्यनेन रोबोट् स्वस्य शरीरस्य संकुचनं विस्तारं च कृत्वा संकीर्णपाइप्स्, संकीर्णस्थानेषु च प्रवेशं कर्तुं समर्थः भवति ।

एतेन रोबोट् मलिनमवशेषं, कठिननलिकां, विषमपृष्ठं, संकुचितस्थानानि च सहजतया गन्तुं शक्नोति । रोबोट्-मध्ये अल्ट्रासोनिक-संवेदकाः, IMU-मॉड्यूल्, न्यून-प्रकाश-कॅमेरा-यूनिट् च समाविष्टाः सन्ति, येन सः विविध-स्थितौ प्रभावीरूपेण कार्यं कर्तुं समर्थः भवति। IMU मॉड्यूल् रोबोट् इत्यस्य दिशां, अवनतं, गतिं च निरन्तरं निरीक्षते । जीवनसिंहः, आयुषभारद्वाजः, राजशेखरपाण्डा, आर्यनठाकुरः, नवप्रीतः, हरप्रीतसिंहः च अस्य प्रतिरूपस्य विकासं कृतवन्तः ।

परियोजनायां यांत्रिक-इञ्जिनीयरिङ्ग-इत्यस्य अनेकाः उन्नताः पक्षाः अपि समाविष्टाः सन्ति, यथा सटीकं संयुक्तगतिनियन्त्रणं, सर्वो-समन्वयनं, वितरितं भारसन्तुलनं, न्यूनशक्तियुक्तं एम्बेडेड् नियन्त्रणवास्तुकला च समाविष्टाः सन्ति।
- अक्षयकंवरः, परियोजनामार्गदर्शकः

पञ्जाबराज्ये लुधियानायाः सराभा ग्रामे स्थितः शहीद-करतारसिंह-सराभा आयुर्वैदिकचिकित्सीय महाविद्यालयः एवञ्च संस्कृतभारती पञ्जाबप्रान्तः इत्यनयोः संयुक्ततत्त्वाधाने दशदिवसीय-संस्कृत-सम्भाषण-कार्यशालायाः उद्घाटनं सञ्जातम् । अस्यां कार्यशालायां महाविद्यालयसंस्कृतविभागस्य सहायकाचार्यः डॉ. शीशपालः उपस्थितः आसीत् । अस्यां कार्यशालायां षष्टिः छात्राः भागं गृहीतवन्तः सन्ति।

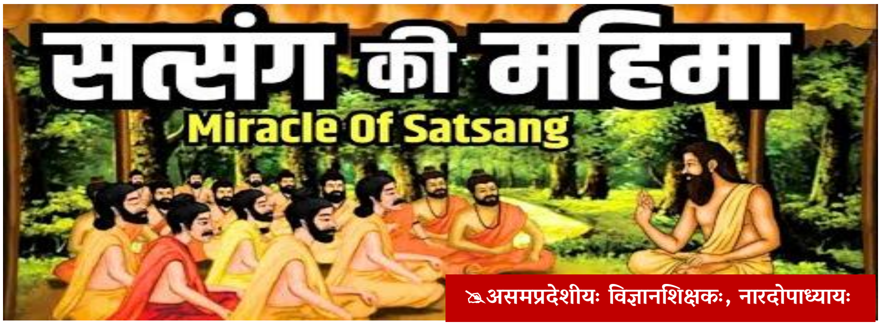

✍असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

सत्पुरुषाणां महत्ता

यदा जगति, कस्मिञ्चन क्षेत्रे वा समाजस्थितिः अत्यन्तं विपन्ना भवेत्, मानवीयशक्तिः तन्नियन्त्रणाय असक्षमा भवेत्, तदा परमेश्वरः तत्र कञ्चन सक्षमपुरुषं प्रेरयति। सः पुरुषः तत्र आपतितां सर्वां विपन्नतां दूरीकृत्य तत्रत्यं वातावरणं स्वसामर्थ्येन पुनः पूर्ववत् कारयति। एतादृशाः भगवत्प्रेरिताः पुरुषाः महापुरुषाः आख्यायन्ते। तेषां सम्पूर्णं चरितं लोकादर्शरूपं भवति, यच्च सामान्यजनैः जीवने अनुक्रियते, तस्मात् तैः कृतकृत्यैश्च भूयते। तादृशाः दूरदर्शिनः पुरुषाः स्वजीवनमार्गस्थितं नानाघातप्रतिघातादिकं तृणवत् मन्यमानाः, सहमानास्ते, तेन हि मार्गेण गत्वा समाजाय मानवजात्यै वा नानानुदानं प्रददति। स्वकीय-स्वार्थाय तिलाञ्जलिं दत्वा ते जनकल्याणाय, राष्ट्रहिताय च निस्वार्थसाधने दृढव्रतिनो भवन्ति। तेषां महतां पुरुषाणाम् अभिधारणा हि तादृशी भवति। सामाजिकं राजनैतिकं सांस्कृतिकम् इत्यादिक्षेत्रेषु, नानादिक्षु च तेषां एकं महत्तमं परिचय-प्रतिष्ठादिकं तिष्ठति। एतादृशां महाजनानां जीवनचरितम् अधीत्य समाजस्य सर्वप्रकारको जनः सहजतया उज्जीवितो भवितुर्हिष्यति।

जीवनचरितं नाम कस्यचन पुरुषस्य जीवनचर्यायाः प्रकाशः जीवनचरिते तत्पुरुषस्य जीवनस्य विचित्रं रूपायणं घटितं भवति। महापुरुषाणां जीवनचरिते तेषां कर्ममयजीवनस्य सार्थकतायाः परिस्फुटं चित्रम् अवलोक्यते। विविधप्रतिकूलतायाः मध्येऽपि ते समाजहिताय अनवद्यानुदानं प्रदत्तवन्तः सन्ति।

तच्चरितं प्रपठ्य तेषाम् आदर्शेन उद्बुद्धो भवितुमर्हति सामान्यजनोऽपि। मूल्यबोधविषये ह्रासतां गतायां समाजव्यवस्थायां विद्यार्थिनः महापुरुषाणां जीवनचरिततः बहुज्ञानं प्राप्नुयुः, आनन्दम् अनुभवेयुः, लाभान्विताः च भवेयुः। सच्चरितपठनं नाम स्वस्य जीवनबोधस्य आकरलाभः। अनेन अध्ययनेन छात्रसमाजः, युवसमाजश्च नितराम् उपकृता भवितुमर्हेयुः, मार्गदर्शनञ्च प्राप्तुमर्हेयुः स्वकीये जीवने । समाजे चरित्रबोध-नैतिकतादीनां प्राप्त्यर्थं युगे युगे मानवाः समुचितशिक्षां लब्धवन्तः आसन्। विश्वेतिहासे भारतीयेतिहासे वा वीतरागाणां, साधुपुरुषाणां, देशरक्षक-वीराणां, विज्ञानिनां, ज्ञानिनां, त्यागिनां, प्रकृतिप्रेमिणां, महाकवीनाम्, एवञ्च बहूनां सच्चरित्रवतां महापुरुषाणां बहुधा जीवनचरितम् उपलभ्यते। तच्चरितानि सम्यगधीत्य छात्र- युवयुवतयः साहसः, नैतिकता, चरित्रबोधः इत्यादिगुणान् आत्मसात् कर्तुं शक्नुयुः। अतो महाजनानां जीवनचरितं सदैव अध्येतव्यं सर्वैरस्माभिः सामान्यैरपि, यच्च मनुष्याणां सर्वदिक्षु स्वकल्याणाय भवति इत्यत्र न सन्देहः। यतोहि ते स्वप्रतिनिधित्वेन स्वयं भगवता प्रेरिताः, लोककल्याणाय समागताः, परमशक्तिसम्पन्नाः च, महापुरुषाः वर्तन्ते इति, शुभम्।

गीतानिकेतन- आवासीयविद्यालये सवैभवम् आचरितः गीतामहोत्सवः

हिमसंस्कृतवार्ताः- गीतामहोत्सवेनिकेतन- आवासीयविद्यालये गीतामहोत्सवः सवैभवम् आचरितः। प्रतिवर्षम् इव अस्मिन् वर्षे अपि विद्यालये गीतामहोत्सवः आयोजितः। अस्मिन् श्लोकगानं, प्रश्नमञ्चः, महाभारतपात्र- अभिनयम् इति तिस्रः स्पर्धाः कारिताः। छात्राणां प्रस्तुतिम् अवलोक्य सर्वे भृशम् आनन्दम् प्राप्नुवन्। उपषष्टिः छात्राः भागग्रहणं कृत्वा पुरस्कारान् अलभन्। प्राचार्यः नारायणसिंहः छात्रान् गीता-अध्ययनाय जीवने आचरणाय च प्रेरितवान्।अवसरे अस्मिन् वरिष्ठाः आचार्याः डॉ सन्तोषः, समता, अनिता, ज्योतिप्रसादः, धीरजः, नीलम, सोनिया, नितेशः, पूजा इत्यादयः उपस्थिताः अभवन्। आचार्येण भूपेन्द्रशर्मणा कार्यक्रमस्य संयोजनं कृतम्। शान्तिमन्त्रेण कार्यक्रमः सम्पन्नः अभवत्।

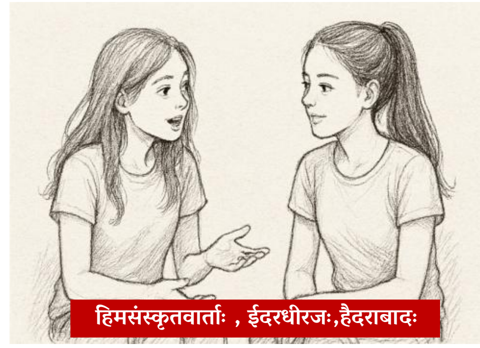
हिमसंस्कृतवार्ताः , ईदरधीरजः,हैदराबादः

वार्ता-संवादः

नन्दिनीः नमो वः। अद्यतने वार्ता-कार्यक्रमे स्वागतं करोमि। नमस्ते काव्ये।

काव्याः नमस्ते नन्दिनि। अद्य विज्ञाने एका आश्चर्यकरी घटना घटिता। 'पेन्-स्टेट्'-विश्वविद्यालयस्य वैज्ञानिकैः केवलं प्राणवायुम् अपसार्य सप्त नूतनाः मृत्तिका-पदार्थाः निर्मिताः। एतत् कार्यं पूर्वम् असम्भवम् इति मतम् अभूत्। एतेषां पदार्थानाम् उपयोगः ऊर्जा-संग्रहणे भविष्यति।

नन्दिनीः सत्यम्, तत् अन्वेषणं तु बहुमूल्यम्। इदानीं मानवानां विकास-विषये इदं श्रूयताम्। पुरा पण्डितैः कथितं यत् 'मृगयया' एव वयं बुद्धिमानवाः सञ्जाताः। किन्तु अधुना नूतन-अध्ययनेन प्रतिपादितं यत् वने प्राप्तस्य मृत-मांसस्य भोजनम् अपि अस्माकं उद्विकासे परम-सहायकम् अभूत्।

काव्याः विचित्रा खलु इयं वार्ता। मृत-मांसस्य भक्षणमपि उद्विकासे कारणम् अभूत्! अधुना अस्माकं भोजनस्य 'पर्यावरण-प्रभाव-विषये' इदं श्रूयताम्। नूतनेन अध्ययनेन उद्घाटितं यत् जनाः स्व-भोजनस्य दुष्प्रभावानां विषये अनभिज्ञाः सन्ति। तैः खाद्य-वस्तूनां प्रभावः सम्यक् न ज्ञायते। अतः 'नामाङ्कनं' स्पष्टं भवेत् इति संशोधकैः सूचितम्।

नन्दिनीः आम्, अस्मत्संस्कृत्यां तु एतत् सर्वं पूर्वमेव साधितं खलु। अधुना कृषिक्षेत्रस्य एषा वार्ता श्रूयताम्। 'यू-सी-सान्-डियेगो'-विश्वविद्यालयस्य शोधकर्तृभिः ज्ञातं यत् वृष्टेः मूलं सस्यानां सुरक्षां प्रभावितं करोति। जलं स्थलोद्भूतं वा समुद्रोद्भूतं वा इति भेदेन अनावृष्टि-निवारणाय नूतनां योजनां कल्पयितुं शक्यते।

काव्याः एतत् ज्ञानं कृषकेभ्यः बहु लाभदायकम्। अधुना खगोलशास्त्रस्य आश्चर्यं दृश्यताम्। वैज्ञानिकैः 'एक्स-एल-कैलिबर'-नामकेन यन्त्रेण 'सिग्नस-एक्स-वन' इति कृष्णविवरात् विशेष-किरणाः गृहीताः। कृष्णविवरे पतन्तः पदार्थाः कीदृशं व्यवहारं कुर्वन्ति इति अनेन स्पष्टं जातम्।

नन्दिनीः अहो, कृष्णविवराणां रहस्यं तु अद्भुतम्। इदानीं स्वास्थ्य-विषये इयं वार्ता। 'लॉन्ग्-कोविड्' इति रोगेण पीडितानां रक्ते वैज्ञानिकैः 'सूक्ष्म-ग्रन्थयः' दृष्टाः। एतेन एव कारणेन रोगस्य लक्षणानि बहुकालं यावत् तिष्ठन्ति इति तैः अवगतम्।

काव्याः गम्भीरः खलु सः विषयः। अन्य-स्वास्थ्य-वार्ता अपि श्रूयताम्। वैज्ञानिकैः ज्ञातं यत् 'एफ्-एस्-पी-१' (FSP1) इति तत्त्वस्य रोधनेन 'फुफ्फुस-कर्करोगं' अवरोद्धुं शक्यते। तथैव, मतिभ्रंश-रोगस्य कृते अपि आवैष्ट्येयी (Arginine) इति पूरक-सेवनं फलदायि दृष्टम्। अनेन मस्तिष्के रोगस्य वेगः मन्दीकृतः।

नन्दिनीः एतत् तु आशाजनकम्। इदानीं अन्तिमे द्वे वार्ता-बिन्दू। 'एम्-ऐ-टी'-शोधकैः शिलासु रासायनिक-चिह्नानि दृष्टानि, यैः सिद्ध्यति यत् छिद्रधारि-जन्तवः एव पृथिव्यां प्रथमे प्राणिनः अभूवन्। अपि च, समुद्रस्य एकं विस्मयं ज्ञातम्— हवाई-द्वीपे महाकायाः 'तिमिङ्गिलाः' प्रतिदिनं द्व्यधिक-द्विशतं विद्रूपान् खादन्ति।

अस्तु, अद्यतनी वार्ता-सभा अत्रैव समाप्यते। पुनर्मेलिष्यामः। नमो नमः।